

GRAMMATIKANI O'RGANISHDA O'YINLARDAN FOYDALANISHNING FOYDALARI

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston

Milliy Universiteti Jizzax filialining

“Psixalogiya” fakulteti

“Filalogiya va tillarni o'qitish” yo'nalishi

Xaydarova Shoira Toxir qizi

shoiraxaydarova@mail.com

O'ZMU Jizzax filialali katta o'qituvchisi

Pirmurodova Ruxsora Matyoqubovna

ruxsorapirmurodova85@mail.com

O'ZMU Jizzax filialali Filiologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada grammatikani o'rganish jarayonida o'yin texnologiyalaridan foydalanishning nazariy, amaliy va metodik jihatlari keng yoritiladi. Tadqiqotda grammatika darslarida qo'llaniladigan o'yin turlari, ularning tashkil etilish bosqichlari, didaktik imkoniyatlari hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdagi o'rni atroflicha tahlil qilinadi. O'yinlar orqali grammatik qoidalarni samarali o'zlashtirish, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, nutqiy faoliyatini rivojlantirish hamda psixologik to'siqlarni bartaraf etish masalalari ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit so'zlar: grammatika, o'yin texnologiyalari, grammatik o'yinlar, interfaol metodlar, nutqiy kompetensiya, motivatsiya, ta'lim samaradorligi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchini faollikka undash, mustaqil fikrlashga o'rgatish va bilimni amaliy faoliyat orqali egallash muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, til ta'limida, xususan grammatika bo'limida bu masala yanada dolzarbdir. Chunki grammatika ko'pincha quruq qoida, sxema va mashqlar

asosida o'rgatiladi. Bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini pasaytirib, grammatik bilimlarning mexanik tarzda yodlanishiga olib keladi.

Grammatik qoidalar nutqdan ajratilgan holda o'rganilganda, o'quvchi ularni real nutqiy vaziyatda qo'llashda qiynaladi. Shu sababli zamonaviy metodika grammatika ta'limini kommunikativ, interfaol va faoliyatga asoslangan shaklda tashkil etishni talab etadi. Ana shunday samarali metodlardan biri — o'yin texnologiyalaridan foydalanishdir.

O'yin o'quvchining tabiiy ehtiyoji bo'lib, u orqali bola atrof-muhitni anglaydi, muloqot qiladi va bilimlarni o'zlashtiradi. Grammatikani o'yinlar orqali o'rgatish nafaqat bilimni mustahkamlaydi, balki o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Grammatikani o'rganishda o'yinlarning pedagogik mohiyati

Pedagogika fanida o'yin o'quv faoliyatining alohida turi sifatida qaraladi. O'yin jarayonida o'quvchi faol subyektga aylanadi, u bilimni tayyor holatda qabul qilmaydi, balki uni faoliyat davomida egallaydi. Grammatik o'yinlar aynan shu jihati bilan an'anaviy mashqlardan farq qiladi.

Grammatik o'yinlar:

- qoidani tushunishni osonlashtiradi;
- bilimni ongli ravishda o'zlashtirishga yordam beradi;
- dars jarayonini jonlantiradi;
- o'quvchini faollikka undaydi;
- mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.

O'yin orqali o'quvchi grammatik birliklarni nutqiy vaziyatda qo'llaydi, bu esa bilimning mustahkam va barqaror bo'lishini ta'minlaydi. Shu sababli o'yin grammatikani o'rganishda qo'shimcha vosita emas, balki muhim metodik texnologiya hisoblanadi.

Grammatik o'yinlarning asosiy turlari va ularni o'tkazish usullari

1. Didaktik grammatik o'yinlar

Didaktik o'yinlar grammatik qoidalarni mustahkamlashga qaratilgan bo'lib, ular aniq maqsad asosida tashkil etiladi. Bunday o'yinlarda o'quvchilar grammatik shakllarni tanlaydi, solishtiradi va qo'llaydi.

Misol: “To‘g‘ri shaklni tanla” o‘yini O‘qituvchi doskaga gap yozadi va bir nechta grammatik variantlarni taklif qiladi. O‘quvchilar to‘g‘ri variantni tanlaydi va sababini izohlaydi. Bu o‘yin:

- fe'l zamonlari;
- kelishik qo'shimchalari;
- so'z turkumlarini o'rganishda samaralidir.

2. “Gapni davom ettir” o‘yini

Bu o'yin grammatikani nutq bilan bog'lashga xizmat qiladi. O'qituvchi gapning bosh qismini aytadi, o'quvchi esa grammatik jihatdan to'g'ri davom ettiradi.

Masalan: “Agar men vaqtida kelsam, ...” Bu o'yin:

- shart mayli;
- murakkab gaplar;
- sabab-oqibat munosabatlarini o'rganishda foydalidir.

3. Rolga kirish (rol o'yinlari)

Rol o'yinlari grammatikani real hayotga yaqinlashtiradi. O'quvchilar ma'lum rollarni bajarish orqali grammatik birliklardan faol foydalanadi.

Misollar:

- “Do‘konda suhbat”
- “Shifokor va bemor”
- “Mehmonxonada”

Bu o'yinlar:

- so'roq gaplar;
- buyruq gaplar;
- zamon va shaxs qo'shimchalarini mustahkamlaydi.

4. “Xatoni top” o‘yini

O'qituvchi grammatik xatolar bilan gaplar beradi. O'quvchilar esa xatoni topib, to'g'ri variantini aytadi. Bu o'yin tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

5. Musobaqa shaklidagi o'yinlar

Sinf guruhlarga bo'linadi. Har bir guruh grammatik topshiriqlarni bajaradi. G'olib guruh rag'batlantiriladi. Bu o'yinlar:

- faollikni oshiradi;
- raqobat muhitini yaratadi;
- bilimni mustahkamlaydi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, grammatikani o'rganishda o'yinlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. O'yinlar orqali o'quvchilar grammatik qoidalarni oson, qiziqarli va ongli ravishda o'zlashtiradi. Grammatik o'yinlar bilimni mustahkamlash, nutqiy kompetensiyani rivojlantirish va o'quvchilarning darsga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduazizov, A. (2007). *Tilshunoslikka kirish*. Toshkent: Fan.
2. Asrorov, A. (2020). *Ilmiy maqola va tezis yozish bo'yicha metodik qo'llanma*. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. G'ofurov, Z. (2016). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Mahmudov, N. (2008). *Til va tafakkur*. Toshkent: Fan.
5. Rahmatullayev, Sh. (2006). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent: Universitet.
6. Sayfullayeva, R. (2015). *O'zbek tilida pragmatik munosabatlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
7. Yo'ldoshev, B. (2012). *Nutq madaniyati va uslubiyat*. Toshkent: O'qituvchi.
8. Qodirov, A. (2018). *Ta'limda interfaol metodlar*. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo.
9. Xaydarova, S. (2025). INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SINTAKTIK USULDA HOSIL QILINGAN EVFEMIK IFODALAR. Scientific Practical Conference, 1(1), 295-297. <https://d-pressa.com/index.php/spc/article/view/241>

10. Xaydarova , S. (2025). INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MORFOLOGIK USULDA HOSIL BO'LGAN EVFEMIZMLAR. Scientific Practical Conference, 1(1), 314-318. <https://d-pressa.com/index.php/spc/article/view/142>
11. Xaydarova, S. (2021). EVFEMIZMLARNING TILSHUNOSLIKDA TADQIQ ETILISHI. Архив Научных Публикаций JSPI.
12. Xaydarova, S. (2021). INGLIZ VA O'ZBEK BADIY ASARLARIDA UCHRAYDIGAN EVFEMIZMLARNING QIYOSIY VA TARJIMAVIY TADQIQI. Архив Научных Публикаций JSPI.
13. Khaydarova , S. T. (2024). EUPHEMISMS: THEIR SCOPE, FUNCTIONS, AND APPLICATIONS IN EVERYDAY COMMUNICATION. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 5(06), 64–75. <https://doi.org/10.37547/mesmj-V5-I6-09>
14. Xamzaev, A., & Khaydarova, S. T. (2021). Communication, interaction and management in a classroom. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(4), 557-563. Khaydarova, S., & Afruza, A. (2023). Linguo-cultural education and its function in teaching language and culture. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 2(2), 370-375.
15. Shoir, K., & Umidovich, M. Y. (2022). The event of euphemism and its functions in speech. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 1(12), 401-405.
16. Khaydarova, S., & Yokubjon, M. (2023). Enhancing learning: The power of visual aids in teaching idioms. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 2(2), 288-292.
17. Ortiqova Durdona Nafiddin qizi, Pirmurodova Ruxsora Matyoqubovna, & Abduraxmanova Zilola Yoqubjon qizi. (2023). SPECIFIC FEATURES OF SOME TIPS AND STRATEGIES OF IELTS READING. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 6(4), 383–387. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7882955>